

Rad primljen: 27.08.2023.
Rad prihvaćen: 04.10.2023.
UDK: 623.82(497.1)(091)
355.462(497.1)(091)
Pregledni rad

ESKORTNI RAZARAČI JUGOSLOVENSKE RATNE MORNARICE

Rezime: Jugoslovenska ratna mornarica je u posleratnom periodu imala tri klasična razarača: Split (1958-1984), Kotor i Pula (1960-1970) i četiri eskortna razarača: Triglav i Biokovo (1949-1965), Durmitor (1950-1957) i Učka (1951-1967). Split, Kotor i Pula su sačinjavali 4. divizion razarača (4. Dr) a Triglav, Biokovo, Durmitor i Učka 6. divizion eskortnih razarača. U radu je dat kratak pregled istorije jugoslovenskih eskortnih razarača.

Ključne reči: Jugoslovenska ratna mornarica (JRM), eskortni razarači, FNR Jugoslavija, Triglav, Biokovo, Durmitor, Učka, 6. divizion eskortnih razarača.

Увод

Po zvaničnoj klasifikaciji u Jugoslovenskoj ratnoj mornarici (JRM) eskortni razarači su bili klasa eskortnog ratnog broda. Eskortni brodovi su bili namenjeni za osiguranje transportnih brodova i flotnih sastava od napada podmornica, aviona i manjih površinskih ratnih brodova. Zadatak im je bio i traženje, gonjenje i uništavanje protivničkih podmornica. Eskortni razarači su imali deplasman od 900 do 1400 tona i bili naoružani sa 2 do 3 topa 100 mm (ili 88 mm u jednom slučaju), 2 do 4 protivpodmornička bacača i 2 do 4 torpedne cevi. Za samoodbranu su imali 2 do 4 PA topa 40 mm i 8 do 12 cevi PA topova kalibra 20 mm. (Vojni rečnik, 1967, 68)

Jugoslovenska ratna mornarica je u posleratnom periodu imala tri klasična razarača: Split (1958 – 1984), Kotor i Pula (1960 – 1970) i četiri eskortna razarača: Triglav i Biokovo (1949 – 1965), Durmitor (1950 – 1957) i Učku (1951 – 1967). Split, Kotor i Pula su sačinjavali 4. divizion razarača (4. Dr) a Triglav, Biokovo, Durmitor i Učka 6. divizion eskortnih razarača (6. Der). Svi su bili klasični borbeni brodovi iz vremena Drugog svetskog rata, neadekvatni za dejstva u uslovima jako izražene neprijateljske prevlasti u vazduhu a i sa stanovišta koncepcije ratovanja na malim i uskim morima. To se posebno odnosilo na eskortne razarače, koji su imali malu ekonomsku brzinu (12 do 15 čvorova) i veliki utrošak goriva. Međutim, mogli su da dobro posluže kao brzi minopolagači, za borbu protiv klasičnih podmornica i za patrolnu službu po teškom moru.

¹²³ Srpski naučni centar, Beograd , ndjokic05@gmail.com

Od 1949 do 1960.g. imali su razarači i eskortni razarači veliku ulogu i važnost u odbrani obale i izvršenju drugih zadataka. Naročito je bilo značajno angažovanje eskortnih razarača u tršćanskoj krizi kada su izvršavali jedan od najtežih zadataka RM u posleratnom periodu. Razarači i eskortni razarači su svoje zadatke obavljali samostalno ili u združenim sastavima sa torpednim čamcima, podmornicama i patrolnim brodovima.

Veliku ulogu su odigrali i u osposobljavanju pomorskog i tehničkog oficirskog kadra. Pedesetih godina na eskortnim razaračima bilo je ukrcano 4 do 8 oficira – početnika na stažu. Ova brojnost je omogućavala da se podigne kriterijum odabiranja ljudi za posade, da se obuka usmeri ka velikoj izdržljivosti i velikom moralu i da posade budu s većim stručnim znanjem, spremne za izvršavanje svih zadataka. Nakon ovog stažiranja mnogi oficiri su kasnije postali osnovni pomorski tehnički kadrovi za sve vrste brodova u JRM. Osim toga, na ovim brodovima i komandama divizionu u toku njihovog flotnog veka izmenilo se i osposobilo za komandovanje oko 30 komandanata, od kojih je svoj vojnopomorski poziv završilo 9 admirala, 13 kapetana bojnog broda i mnogi drugi viši oficiri. (Ratna Mornarica, 1988, 338)

Tokom avgusta 1945. iz inostranstva su se vratili u sastav JRM brodovi JKRM i to: korveta Nada, 8 torpednih čamaca tipa Higgs, 2 torpiljarke (T-1 i T-2), veći minolovac Orao, podmornica Nebojša, 3 manja minopolagača, pomoćni brod Hvar, pomoćni brod Starčević, motorna jahta Beli Orao i 4 patrolna čamca bivše pomorske finansijske kontrole.

Podmornica Nebojša dobila je ime P - 801 Tara, motorne torpiljarke oznake TČ - 391 i TČ - 392, dok su torpedni čamci, nakon pristizanja domaćih Higgsa, preimenovani u T: sa brojevima 101 do 107. Parne torpiljarke su nosile oznake PBR - 91 Golešnica i PBR - 92 Cer. Minopolagač Orao postao je M - 21 Zelengora a tri ostala minopolagača M - 31, M - 32 i M - 33. Beli orao je dobio ime Jadranka a Vila je nazvana Istranka. Pomoćni brod Hvar dobio je oznaku PK - 11 a Sitnica je nazvana PB - 21 Miner.

Korveta Partizanka je 1948.g. vraćena Britancima, pošto je dobijena na osnovu lend-leas. Vraćeno je i 12 desantnih motornih splavova iz sastava JRM, dobijenih na isti način. (Ratna Mornarica, 1988, 33 nap. 28)

Na Dan pomorstva 10. septembra 1959. godine na svečani način razarač R-21 Kotor je dobio svoje novo ime i ratnu zastavu. (Front br. 19/1.oktobra 1959, 28) Drugi razarač R-22 Pula je svoje novo ime dobio na svečanosti 22. decembra 1959. godine u Puli. (Front br. 1/05. januara 1960, 28) Razarač R-11 Split je predat RM 4. jula 1960. godine. (Front br. 1/05. januara 1960, 3)

Na račun ratne odštete Italije FNR Jugoslaviji 1947. godine sklopljen je sporazum o predaji 3 ex-italijanska eskortna razarača, dva klase Ciclone (Indomito i Aliseo) i jedan klase Ariete (Ariete). Istovremeno, u Rijeci su nakon završetka rata na navozu brodogradilišta zatečena 2 italijanska eskortna razarača

klase Ariete - Balestra i Fionda, u izgradnji. Ova druga (Fionda) je trebala postati peti eskortni razarač JRM - Re-55 „Velebit“, ali nikada nije dovršena, verovatno iz razloga što se nije imalo čime da se opremi je i zbog oštećenja prouzrokovanih savezničkim bombardovanjem brodogradilišta.

U proleće 1949. godine, sa italijanskim posadama na brodovima i pod zastavom italijanske trgovačke mornarice, jedinice su isplovile iz Napulja za Split. Brodovi su prethodno uklonjeni sa flotne liste italijanske mornarice, dobijajući privremena imena: „Y 9“ (ex Aliseo), „Y 8“ (ex-Ariete) i „Y 10“ (ex-Indomito). Jedinice su u Jugoslaviju stigle pod komandom sledećih italijanskih mornaričkih oficira: Alda Kaprijate (Aliseo), Lorisa Albanezea (Indomito) i Deziderija Baračinija (Arijete). Obe strane su se složile da jugoslovenski oficiri i mornari mogu da čine najviše 20% posade. Petnaest jugoslovenskih oficira koji su se ukrkali u jedinice pre napuštanja Napulja predvodio je potpukovnik Ante Jerićević, koji je takođe preuzeo odgovornost za exAliseo. Mornarički kapetani Klarica i Vadanović stajali su na komandnom mostu ex-Arijete i ex-Indomita. Jedinice su odvojeno napustile Napulj i pojedinačno stigle do Splita, krajem aprila odnosno početkom maja 1949. godine. Na dan njihovog dolaska bez ceremonije je spuštana italijanska zastava, a sledećeg jutra je isticana jugoslovenska zastava. (Freivogel Z., 1998, 36)

Sve primljene jedinice nisu bile u najboljem tehničkom stanju jer su duže vreme bile van upotrebe, stajale su na sidru, bez posada. Zbog toga su odmah poslane na popravke u brodogradilišta. Triglav do Tivta u Boki Kotorskoj, Biokovo do Splita i Durmitor do Rijeke. Biokovo je potom trebalo prebaciti u Rijeku, gde je trebalo sanirati pronađena oštećenja na levoj turbini. (Freivogel Z., 1998, 36)

U početku su klasifikovani kao patrolni brodovi, a tek kasnije kao eskortni razarači. Tokom narednih godina, delovali su kao deo grupe flote, a njihovo protivvazdušno naoružanje je menjano tokom rutinskih pregleda u brodogradilištima. Pored toga, na njima su postavljeni navigacioni radari (tip Deca 45 na Triglavu i Durmitoru i tip SD 2 na Biokovu). Navedene tri jedinice formirale su 1950. godine zajedno sa, nekadašnjim torpednim čamcima Golešnica i Cer 6. divizion eskortnih razarača. Po završetku izgradnje eskortni razarač Učka (bivša Balestra) je takođe raspoređen u pomenuti 6. divizion, a stari torpedni čamci su raspoređeni na zadatke obuke i patroliranja. Prvi komandant 6. divizion eskortnih razarača bio je Franc Rustja. (Freivogel Z., 1998, 36)

Krajem 1952. godine 6. divizion eskortnih razarača je raspolagao sa 4 eskortna razarača od kojih su 2 bila ispravna (Re-51 i Re-53) dok su 2 bila na remontu (re-52 i Re-54). Krajem 1960. godine 6. divizion eskortnih razarača raspolagao je sa 3 eskortna razarača (Re – 51, Re – 52 i Re – 54), jednim pomoćnim brodom (PB-25) i 3 ČM (ČM-21, ČM-23 i ČM-67). (Ratna Mornarica, 1988, 306, 311)

Pošto je uočeno da je za Komandu JRM-a opterećenje da direktno komanduje plovnim sastavima pored rukovođenja vojnim područjima,

divizijama i drugim većim sastavima prema naredbi od 29. juna 1961. godine formirana je 1. flotila ratnih brodova, u koju su ušli divizion: 4. razarača, 6. eskortnih razarača, 11. torpednih čamaca i 12. desantnih brodova. U mornarici je sprovođenjem plana „Drvar” učinjen niz organizacijsko-formacijskih promjena što je trajalo sve do 1962. godine. (MO-SLjR-UO, DSNO, str. pov. 284, 29. 6. 1961.)

Treba spomenuti da su eskortni razarači tokom 1960 – 62. godine prošli modernizaciju pre svega u pogledu lake PA artiljerije i mogućnosti polaganja savrenim mina. Tom prilikom su dobili i relativno moderne radare. Uopšte, treba voditi računa da se na modernizaciji lake PA artiljerije stalno radilo pre svega u vidu zamene starijih oruđa italijanskog porekla 20/65 mm Breda savremenijim američkim oruđima 40 mm Bofors naročito nakon isporuke američke poći početkom pedesetih godina. Tom prilikom dobili su eskortni razarači PA topove 40 mm Bofors po 2 oruđa svaki (osim Učke). U vreme plovidbe za Burmu krajem 1954. godine Triglav i Biokovo su ih već imali.

Eskortni razarači su učestvovali 1953. godine u događanjima vezanim za Tršćansku krizu. Tom prilikom su bazirali, uglavnom, u Puli.

Eskortni razarači su u više navrata pratili Tita na njegovim putevima brodom Galeb. Prilikom Titove posete Velikoj Britaniji marta 1953. godine eskortni razarači Triglav i Biokovo i PB 506 pratili su Galeba do Malte gde su pratnju preuzela dva britanska razarača. Prilikom posete Tita Turskoj i Grčkoj od 8. do 21. aprila i od 31. maja do 10. juna Galeba su pratili sva četiri eskortna razarača. (Ratna Mornarica, 1988, 251 – 252)

Kada je Tito odlučio, neposredno pred održavanje azijsko-afričke konferencije u Bandungu, da poseti Indiju i Burmu, tražio je od mornarice mišljenje jesu li Galeb i eskortni razarači u mogućnosti obaviti taj zadatak. Za Galeb i njegovu posadu nije bilo problema, jer su na dotadašnjim putovanjima s Titom i na više školskih putovanja pokazali svu svoju spremnost, ali bilo je pitanje kako će putovanje podneti posade i eskortni razarači koji su građeni za uska priobalna mora i imali ograničeni radijus. Pored svih sumnji nakon izvedenih priprema Odred je opet bio spreman za isplovljenje, ali ovog puta GALEB su pratila samo dva razarača Triglav i Biokovo. Po prvi put bio je kao logistička potpora priključen trgovački brod Dinara. Komandant je bio admiral Mate Jerković, komandant Galeba je bio kapetan fregate Petar Vidan (koji je kasnije komandova u još tri putovanja), dok je Dinarom komandovao kapetan duge plovidbe Juraj Uršičić iz Kostrene.

Odred je isplovio iz Rijeke 30. novembra 1954. godine pristajući u lukama Port Said, Aden, Bombay, Vizagapatan, Calcutta, Rangoon, Madras, Cochin, Aden i Port Said. Nakon 75 dana provedenih na putovanju vratili su se 12. februara 1955. ponovno u Rijeku, dočekani od mnoštva ljudi iz Rijeke, Primorja, Istre i Gorskog kotara. (Ratna Mornarica, 1988, 253)

Krajem 1955. godine Triglav i Biokovo su pratili Tita na njegovom putu Galebom u Etiopiju i Egipat. (Ratna Mornarica, 1988, 253)

Eskortni razarač 51 *Triglav*

Eskortni razarač 51 **Triglav** ex Indomito (ID), je sagrađen u brodogradilištu Cd. T. Riva Trigoso. Započet je 10. januara 1942, porinut 6. jula 1943 i završen 4. avgusta 1943. godine. Predat je Jugoslaviji 28. aprila 1949. godine. **Triglav** je ušao u sastav JRM 01. maja 1949. godine a izašao je iz sastava RM naredbom (pov. 17/65) od 06. aprila 1965. godine. Za vreme službovanja u JRM ulazio je u sastav 6. divizionu razarača i pripadao je II klasi brodova. (Jane's Fighting Ships 1958 – 59, 1958, 439; Fraccaroli A., 1974, 95; Ratna Mornarica, 1988, 339)

Razarač Triglav ex Indomito je pripadao italijanskoj klasi Orsa i to 2. seriji. Razarači klase Orsa i to 2. seriji. Razarači klase Orsa 2. serije ponekad se označavaju i kao klasa **Ciclone** ali i Animoso koju je činilo 16 brodova i to: Ciclone, Aliseo, Animoso, Ardente, Ardimentos, Ardito, Fortunale, Ghibi, Groppo, Impavido, Impetuoso, Indomito, Intrepido, Monsone, Trifone i Uragano. (Fraccaroli A., 1974, 93, 95)

Po italijanskim podacima standardni deplasman ovih brodova je bio 1130 t, normalni 1652 t i puni 1695 tona. Dužina brodova klase Orsa (2. serije) bila je 87,7 m, širina 9,9 m i gaz 3,8 m. Maksimalna brzina je bila 25 čvorova a radijus dejstva 2800 milja pri brzini od 14 čvorova. Posada je brojala 177 ljudi. Naoružanje se sastojalo od 3 topa kalibra 100/47 mm, 8 PA topova 20/65 mm Breda (ili 20/70), 4 TC kalibra 450 mm i 6 D.C.L. Brod je imao dve parne turbine ukupne snage 16000 KS. Dva parna kotla i dve elise. Zalihe goriva su bile 442 tona. (Fraccaroli A., 1974, 93)

Po našim zvaničnim podacima **Triglav** je imao standardni deplasman od 973 t a puni od 1712 tona. Dužina mu je bila 89,26 m, širina 9,82 m, visina 5,34 m i gaz 5,03 m (?). Dve parne turbine Tosi maksimalne snage po 8000 KS svaka pokretalne su ga maksimalnom brzinom od 24 čvorova. Ekonomična brzina mu je bila 12 čvorova. Zalihe goriva (Lu) na brodu iznosile su 430 tona. Utrošak goriva je bio 2300 kg (pri 12 čvorova) i 7800 kg (pri 24 čvorova). Posada se sastojala od 18 oficira, 65 podoficira i 102 mornara. Triglav je prvobitno bio naoružan sa 3x100mm OTO 1935 – 37, 2 dvocevna topa 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935 i 2 nemačka 4-cevna 20/70 mm Flak38, 4 TC 450mm (2x2), 4 bočna i 2 krmena klizača dubinskih bombi. (Jane's Fighting Ships 1958 – 59, 1958, 439; Jane's Fighting Ships 1967 – 68, 1967, 480; Ratna Mornarica, 1988, 339) Triglav je nakadno (pre kraja 1954) dobio 2 topa 40 mm Bofors umesto topova 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935.

Eskortni razarač 52 *Biokovo*

Eskortni razarač 52 **Biokovo** ex Alisea (AS), je sagrađen u brodogradilištu Navalmeccanica, Castellamare. Započet je, kao Alisea, 16. septembra 1941, porinut 20. septembra 1942 i završen 28. februara 1943.

godine. Razarač Aliseo je pripadao italijanskoj klasi Orsa i to 2. seriji. Razarači klase Orsa 2. serije ponekad se označavaju i kao klasa **Ciclone** koju je činilo 16 brodova i to: Ciclone, Aliseo, Animoso, Ardente, Ardimentos, Ardito, Fortunale, Ghibi, Groppo, Impavido, Impetuoso, Indomito, Intrepido, Monsone, Trifone i Uragano. Po italijanskim podacima standardni deplasman ovih brodova je bio 1130 t, normalni 1652 t i puni 1695 tona. Dužina brodova klase Orsa (2. serije) bila je 87,7 m, širina 9,9 m i gaz 3,8 m. Maksimalna brzina je bila 25 čvorova a radijus dejstva 2800 milja pri brzini od 14 čvorova. Posada je brojala 177 ljudi. Naoružanje se sastojalo od 2 topa kalibra 100/47 mm, 8 PA topova 20/65 mm Breda (ili 20/70), 4 TC kalibra 450 mm i 6 D.C.L. Mogao je da ponese i položi 20 morskih mina. Brod je imao dve parne turbine ukupne snage 16000 KS. Dva parna kotla i dve elise. Zalihe goriva su bile 442 tona. (Fraccaroli A., 1974, 93, 95)

Eskortni razarač Aliseo, sa Carlo Fecia di Cossatom kao komandantom uništio je 9. septembra 1943. godine 8 nemačkih pomoćnih brodova blizu luke Bastia na Korzici. Za ovaj uspeh di Cossato je odlikovan najvišim italijanskim vojnim odlikovanjem Zlatnom medaljom za zasluge. (Bragadin A., 1957, 321)

Aliseo je predat Jugoslaviji 3. maja 1949. godine gde je dobio ime Biokovo. **Biokovo** je ušao u sastav JRM 01. maja 1949. godine a izašao je iz sastava RM naredbom (pov. 17/65) od 06. aprila 1965. godine. Za vreme službovanja u JRM ulazio je u sastav 6. divizionu razarača i pripadao je II klasi brodova. (Ratna Mornarica, 1988, 339)

Po našim zvaničnim podacima **Biokovo** je imao standardni deplasman od 950 t a puni od 1633 tona. Dužina mu je bila 89,65 m, širina 9,99 m, visina 5,34 m i gaz 5,07 m (?). Dve parne turbine Tosi maksimalne snage po 8000 KS svaka pokretalne su ga maksimalnom brzinom od 25 čvorova. Ekonomična brzina mu je bila 12 čvorova. Zalihe goriva (Lu) na brodu iznosile su 430 tona. Utrošak goriva je bio 2300 kg (pri 12 čvorova) i 7800 kg (pri 24 čvorova). Posada se sastojala od 12 oficira, 60 podoficira i 97 mornara. Eskortni razarač Biokovo je prvobitno bio naoružan sa 2x100mm OTO 1935 – 37, 2 dvocevna topa 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935 i 2 nemačka 4-cevna 20/70 mm Flak38, 4 TC 450mm (2x2), 4 bočna i 2 krmena klizača dubinskih bombi. (Ratna Mornarica, 1988, 339) Nakon pristizanja američke vojne pomoći početkom pedesetih godine Biokovo je (pre novembra 1954.) dobilo 2 topa 40 mm Bofors umesto topova 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935.

Topovi 100/47 mm OTO 1935 – 37 su bili italijanskog porekla. Ispaljivali su granate mase 14,2 kg sa početnom brzinom zrna od 855 m/s. Maksimalni horizontalni domet topova bio je 15400 m, vertikalni 10500 m. Maksimalna elevacija topa bila je 45°. Brzina gađanja je bila 8 do 10 granata u minuti. Masa bočnog plotuna eskortnog razarača Biokovo je bila 42,6 kg a masa minutne vatre do 426 kg. (Fraccaroli A., 1974, 188 – 89)

Eskortni razarači Triglav i Durmitor su takođe bili naoružani sa ovim topovima kao osnovnim naoružanje. Svi su raspolagali sa po 300 granata 100

mm po cevi. Međutim, nisu raspolagali savremenim sredstvima za upravljanje vatrom. (Ratna Mornarica, 1988, 61)

Eskortni razarač 53 *Durmitor*

Eskortni razarač 53 **Durmitor** ex Ariete (AE), je sagrađen u brodogradilištu Ansaldo, Genoa. Započet je 15. jula 1942, porinut 6. marta 1943 i završen 5. avgusta 1943. godine. Predat je JRM 30. aprila 1949. godine. (Fraccaroli A., 1974, 87)

Razarač **Durmitor** ex Ariete je pripadao italijanskoj klasi Ariete koju je činilo 16 brodova i to: Ariete, Alabarda, Arturo, Auriga, Balestra, Daga, Dragone, Eridano, Fionda, Gladio, Lancia, Pugnale, Rigel, Spada, Spica i Stela Polare. Po italijanskim podacima puni deplasman ovih brodova je bio 1127 tona. Dužina brodova klase Ariete bila je 83,5 m, širina 8,6 m i gaz 3,1 m. Maksimalna brzina je bila 31,5 čvorova a radijus dejstva 1500 milja pri brzini od 16 čvorova. Posada je brojala 152 ljudi. Naoružanje se, prvobitno, sastojalo od 2 topa kalibra 100/47 mm, 10 PA topova 20/70 mm (umesto planiranih 20/65 mm Breda), 6 TC kalibra 450 mm. Brod je imao dve parne turbine ukupne snage 22000 KS. Dva parna kotla i dve elise. Zalihe goriva su bile 214 tona. (Fraccaroli A., 1974, 85, 87)

Durmitor je ušao u sastav JRM 04. januara 1950. godine a izašao je iz sastava RM naredbom (pov. 2559) od 1. januara 1957. godine. Za vreme službovanja u JRM ulazio je u sastav 6. divizionu razarača i pripadao je II klasi brodova. (Ratna Mornarica, 1988, 339)

Po našim zvaničnim podacima **Durmitor** je imao standardni deplasman od 752 t a puni od 1121 tona. Dužina mu je bila 83,5 m, širina 8,6 m, visina 4,20 m i gaz 3,8 m (?). Dve parne turbine Tosi maksimalne snage po 11000 KS svaka pokretalne su ga maksimalnom brzinom od 29 čvorova.¹²⁴ Ekonomična brzina mu je bila 15 čvorova (autonomija pri toj brzini je bila 1800 milja). Zalihe goriva (Lu) na brodu iznosile su 210 tona. Utrošak goriva je bio 2500 kg (pri 15 čvorova) i 9000 kg (pri 29 čvorova). Posada se sastojala od 12 oficira, 62 podoficira i 94 mornara. Naoružanje eskortnog razarača Durmitor sastojalo se od 2x100mm OTO 1935 – 37, 2 dvocevna topa 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935 i 2 nemačka 4-cevna 20/70 mm Flak38, 6 TC 450mm (2x3), 2 bočna bacača dubinskih bombi. (Jane's Fighting Ships 1958 – 59., 1958, 440; Ratna Mornarica, 1988, 339) Durmitor je takođe naknadno dobio 2 topa 40 mm Bofors umesto 2 dvocevna topa 20 mm Mitragliera Breda binata da 20/65 mod. 1935.

¹²⁴ Po podacima iz Jane's Fighting Ships 1958 – 59., 1958, 440 maksimalna brzina je bila 31,5 čvorova.. To je bila projektna brzina zbog istrošenosti turbina u JRM maksimalna brzina je bila 29,5 čvorova.

Eskortni razarač 54 Učka

Eskortni razarač 54 **Učka** ex Balestro (BL), je sagrađen u brodogradilištu Cantieri Navali del Quarnaro (C.N.Q.), Fiume. Započeta je 5. septembar 1942, porinut 1943. Zaplenili su ga Nemci u brodogradilištu i dovršili kao TA-47. Učka je bila nešto veća od Durmitora. Bila je oštećena na pristaništu od bombi 20. februara 1945. godine. (Jane's Fighting Ships 1958 – 59, 1967, 440; Fraccaroli A., 1974, 87) Predata Jugoslaviji 1948. godine gde je dovršena tek 1951. godine zbog nedostatka opreme i naoružanja.

Razarač **Učka** ex Balestra je pripadao italijanskoj klasi Ariete koju je činilo 16 brodova i to: Ariete, Alabarda, Arturo, Auriga, Balestra, Daga, Dragone, Eridano, Fionda, Gladio, Lancia, Pugnale, Rigel, Spada, Spica i Stela Polare. Po italijanskim podacima puni deplasman ovih brodova je bio 1127 tona. Dužina brodova klase Ariete bila je 83,5 m, širina 8,6 m i gaz 3,1 m. Maksimalna brzina je bila 31,5 čvorova a radijus dejstva 1500 milja pri brzini od 16 čvorova. Posada se sastojala od 12 oficira, 62 podoficira i 94 mornara. Naoružanje se sastojalo od 2 topa kalibra 100/47 mm, 10 PA topova 20/70 mm, 6 TC kalibra 450 mm (kasnije smanjeno na 3 TC), 2 bočna bacača dubinskih bombi. Brod je bio osposobljen i za polaganje mina kojih je mogao da nosi do 28. Brod je imao dve parne turbine ukupne snage 22000 KS. Dva parna kotla i dve elise. Zalihe goriva su bile 214 tona. (Fraccaroli A., 1974, 85, 87)

Učka je ušla u sastav JRM 01. februara 1951. godine a izašla je iz sastava RM (naredbom pov. 86-3) 27. juna 1967. godini. Za vreme službovanja u JRM ulazila je u sastav 6. divizionu razarača i pripadao je II klasi brodova. (Ratna Mornarica, 1988, 339)

Po našim zvaničnim podacima **Učka** je imala standardni deplasman od 752 t a puni od 1150 tona. Dužina joj je bila 83,5 m, širina 8,6 m, visina 4,20 m i gaz 3,8 m (?). Dve parne turbine maksimalne snage po 11000 KS svaka pokretalne su ga maksimalnom brzinom od 29,4 čvorova. Ekonomična brzina mu je bila 12,4 čvorova. Zalihe goriva (Lu) na brodu iznosile su 210 tona. Utrošak goriva je bio 2600 kg (pri 12,4 čvorova) i 11120 kg (pri 29,4 čvorova). Posada se sastojala od 12 oficira, 62 podoficira i 94 mornara. Naoružanje eskortnog razarača Učka sastojalo se od 2x88 mm nemačka PA topa, 10x20mm (5x2-cevni 20 mm), 3 TC 450mm (1x3), 2 bočna bacača dubinskih bombi. (Jane's Fighting Ships 1967 – 68, 1967, 480; Ratna Mornarica, 1988, 339) Učka je šesdesetih godina umesto starijih nemačkih topova 20/70 mm dobila jugoslovenske trocevice 20/3 mm M-55 u mornaričkoj verziji i to 5 oruđa.

Eskortni razarač 55 Velebit

Eskortni razarač je započet kao Fionda (FI) 28. juna 1942. godine. Pripadao je klasi Ariete. Kao nedovršen, zaplenjen je od Nemaca kod kojih je dobio novo ime TA-46. Predat Jugoslaviji 1948. godine gde je dobio ime Velebit ali nikad nije dovršen. (Fraccaroli A., 1974, 87; Ratna Mornarica, 1988, 339)

Izvori i literatura

Neobjavljeni izvori

MO-SLJR-UO, DSNO, str. pov. 284, 29. 6. 1961: Ministarstvo odbrane, Sektor za ljudske resurse, Uprava za organizaciju, Beograd, Naredbe DSNO / III Uprave Generalštaba JNA za organizacijsko-mobilizacijske promene str. pov. 284, 29.6.1961.

Literatura

1. Bragadin A., 1957: Bragadin A., *The Italian Navy in World War II*, Annapolis 1957
2. Fraccaroli 1974: Fraccaroli A., *Italian Warships of World War II*, London 1974
3. Freivogel Z., 1998: Freivogel Z., *Jugoslovańskie niszczyciele eskortowe typu „Triglav“ i „Durmitor“*, Okrety Wojenne 026 (1998-4), 33 - 37
4. Jane's Fighting Ships 1958 – 59., 1958: *Jane's Fighting Ships 1958 – 59*, London, 1958
5. Jane's Fighting Ships 1967 – 68, 1967: *Jane's Fighting Ships 1967 – 68*, London 1967
6. Ratna mornarica, 1988: Radosavljević M., Stanišić T., Visković B., Antić B., *Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945 - 1985 - Ratna Mornarica*, Beograd 1988
7. Vojni rečnik, 1967: Vojni rečnik, Beograd 1967
8. Front br. 19/1.oktobra 1959: Front br. 19/1.oktobra 1959, 28
9. Front br. 1/05. januara 1960: Front br. 1/05. januara 1960, 3, 28

ESCORT DESTROYERS OF THE YUGOSLAV NAVY

Abstract: In the post-war period, the Yugoslav Navy had three classic destroyers: Split (1958-1984), Kotor and Pula (1960-1970) and four escort destroyers: Triglav and Biokovo (1949-1965), Durmitor (1950-1957) and Učka (1951-1967). Split, Kotor and Pula made up the 4th destroyer division (4.DR) and Triglav, Biokovo, Durmitor and Učka the 6th destroyer escort division. The paper gives a brief overview of the history of Yugoslav escort destroyers.

Keywords: Yugoslav Navy (JRM), escort destroyers, FNR Yugoslavia, Triglav, Biokovo, Durmitor, Učka, 6th division of escort destroyers

ЭСКОРТНЫЕ ЭСМИНЦЫ ВМС ЮГОСЛАВИИ

Краткое содержание: В послевоенный период в составе ВМС Югославии имелось три классических эсминца: «Сплит» (1958-1984 гг.), «Котор» и «Пула» (1960-1970 гг.) и четыре эскортных эсминца: «Триглав» и «Биоково» (1949-1965 гг.), «Дурмитор» (1950-1950 гг.) 1957) и Учка (1951–1967). Сплит, Котор и Пула составляли 4-ю дивизию эсминцев (4.DR), а Триглав, Биоково, Дурмитор и Учка - 6-ю дивизию эскорта эсминцев. В статье дан краткий обзор истории югославских эсминцев эскорта.

Ключевые слова: ВМС Югославии (JRM), эсминцы эскорта, ФНР Югославия, Триглав, Биоково, Дурмитор, Учка, 6-я дивизия эсминцев эскорта.